Jōņs Škirmants

LEIVŌNI

Leivōni ir Daugovpiļs apr., Daugovas lobajā krostā, pi Dubnas upes ītakas Daugovā un pi Reigas-Daugovpiļs dzeļžceļa linijas, 154 km nu Reigas un 63 km nu Daugovpiļs, ar 3527 īdzeivōtōjim (63 % latvīšu).

Leivōnus nūdybynōja muižnīku Līvenu dzymta 1533. godā, un piļsāta nūsaukta jūs vōrdā. Apdzeivōtōs vītas izaceļšona šymā vītā ir izskaidrojama ar yudiņa ceļu nu Dubnas uz Daugovu, pa kuru nūtyka kūku transports. Tūmār Leivōnu uzplaukums sōcēs tikai pēc Reigas-Daugovpiļs dzeļžceļa atklōšonas 1861. g., kod Leivōnūs īreikōja dzeļžaceļa staciju.

1574. g. Leivōni atsaroda Johanna de Ungerna īpašumā un 1677. g. pōrgōja Poceju rūkōs. Leonards Pocejs te uzcēle katōļu kūka bazneicu; 1758. g. tōs vītā draudzes lūcekli uzcēle myura bazneicu.

18. g. s. sōkumā Leivōni pōrgōja Korfu - Kreicburgu īpašumā. 1824. g. novembrī vaļdeiba piškeire Leivōnim mīsta tīseibas un goda tērgus atļōve nūturēt Lelō gavēņa ūtrā nedeļā. 1854. g. zīmā Leivōnu un apkōrtnes īdzeivōtōji naražas dēļ pōrdzeivōja lelu bodu; mīsta žeidi myra boda nōvē. Šymā laikā Leivōnūs beja 28 sātas un 2 myura krūgi. 1865. g. te jau nūturēja 2 goda tērgus.

Pēc Reigas-Daugovpiļs dzeļžceļa īviļkšonas, 1868. g. Leivōnūs jau beja 368 īdzeivōtōji, 65 dzeivojamōs ākas, pīcas tērgōtovas un 5 krūgi. Gruntsgoboli un sakņu dōrzi īļēme apm. 8 ha zemes. Īdzeivōtōji nūsadorbōjā ar amatnīceibu un pa daļai ar tērdznīceibu.

1880. g. Leivōnu īpašnīks, barons Nikolajs Korfs, pōrbyuvēja katōļu myura bazneicu. Divus godus vālōk Leivōnūs jau dzeivōja 1140 īdzeivōtōju, bet pēc tautas skaiteišonas 1897. g. — 2614 īdzeivōtōju.

1904. g. Leivōnūs uzcēle lelu stykla pudeļu fabriku ar 500 strōdnīkim un 1905. g. — celulozes kūka myzu aptsrōdōšonas fabriku. Tys ļūti pacēļe īdzeivōtōju skaitu. 1905. g. īdzeivōtōju skaits Leivōnūs beja pīaudzis uz 4500 dvēselem — karā Leivōni atsaroda kauju jūslā un stypri cīte: nu 432 dzeivojamom mōjom nūpūsteja 155. Latvijas sōkumā, 1920. g. īdzeivōtōju skaits beja nūkritis leidz 1888, bet tod otkon pamozam pīauga: 1925. g. īdzeivōtōju skaits beja jau 3085, 1930. g. — 3219, 1935. g. — 3527 īdzeivōtōji.

1926. g. 7. junijā Leivōnu mīstam pīškeire piļsātas tīseibas. 1929. g. Leivōnu piļsātai pīdarēja 280 ha zemes. Piļsātā beja 1006 gruntsgoboli, uz kurim atsaroda 609 ākas, nu tom 33 myura. Piļsātas īdzeivōtōji nūsadorbōja ar tērdznīceibu, amatnīceibu un gadejuma dorbim.

Leivōni izavērte par plašōka nūvoda saimnīcyskū un kulturas, kai ari satiksmes centru, kū 3 pōrcaltuves saisteja ar nūvodu. Piļsātas teritorija ap 4 km garumā īzastīpe obpus lelceļam, un morfologiski tei sastōv nu 2 dažaidom daļom, kū škir upe. Leivōnu dīnvydu daļa Dubnas kreisā krostā, kas pīslāgts dzeļžceļa stacijai, ir tōs lobōkais kvartals ar vairōkom 2 stōvu mōjom, kas grupejās ap Reigas-Daugovpiļs lelceļu. Te īlas brugētas koltim voi opolim akminim, bet ītves betoneitas. Šymā kvartalā, dzeļžceļa stacijas apkaimē dorbojās kūdras fabrika, ceglu ceplis, spirta dadzynōtova un cyti uzjāmumi. Šūs āku vydā 1931. g. uzcēle luterticeigūs bazneicu. Tylts par Dubnu pi yudiņa patmaļom saista šu kvartalu ar pilsātas zīmeļu daļu upes lobā krostā. Te cīši sableivātas nateiras vīnstovu kūka ākas, bīži vīņ caurim jumtim, atgōdynoj tipisku sādžu. Šū piļsātas daļu apdzeivoj lelokū tīsu žeidi.

Bez jau mynātom bazneicom beja 3 synagogas, baptistu un vacticeibnīku lyugšonas nomi. Dorbōjōs piļsātas komercškola, 2 p-školas, 3 latvīšu bibliotekas, slimneica, 2 aptekas, 5 ōrsti, veterinārōrsts, piļsātas un pogosta īstōdes.

1919. g. vosorā ap Leivōnim nūtyka lelas kaujas ar sorkonarmiju. Beidzūt 3. Jelgovas pulks Leivōnus īļēme. Šūs kauju pīmiņai 1935. g. Leivonūs atklōja pīminekli.

Dažaidōs vēsturyskōs sakareibōs Leivōni ir saukti par Lievenhof, Līvenmuiža, Līvāni, vītejōs tautas izrunā Leivōns.

Leivōni 7100 īdz. 1967. g.

Svoreigs ryupnīceibas centrys, 1950.—1959. g. Leivōni beja ari rajona administrativois centrys. Piļsātā ir sekūši ieluzjāmumi: Leivōnu eksperimentalō biokimiskō ryupnīceiba, stykla fabrika, rekonstruēta 1954. g., kūkapstrōdes fabrika „Leivōni", kažukōdu apstrōdes fabrika „Elektra" filiale, kūdras fabrika, pīnōtova; dorbojās maizes captuve, Preiļu rajona sadzeives pakolpōjumu kombinata paviļjons, Preilu melioracijas ceļtnīceibas pōrvaļde, LLT Preiļu nūdaļas īcērknis, remonta un ceļtnīceibas īcīrknis mežizstrōdes īcērknis patārātōju bīdreiba ar 15 veikalim un 3 ēdneicom. Dorbojās slimineica, ambulance, feldšeru un vacmōšu punkts, 2 bārnu dōrzi, 2 vydsškolas ar 1212 školānim 1965./66. g., vokora vydsškola, muzykas škola, kulturas noms, kinoteatris, 2 bibliotekas ar 45 700 grōmotom 1967. godā.

Olūti:

Līwenhof — īspīsts „Słownik Geograficzny", nu Bronislava Chlebovskego, izdūts 1893. g. Waršavā.
Latvju enciklopēdija.
K. Apinis Latvijas pilsētu vēsture.
B. Brežgo-Latgolas piļsātu vēsture.